

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ППВ З РЕТРОСПЕКТИВНИМИ І КОНТЕМПОРАЛЬНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ЗНАЧЕННЯ

У статті розглядаються прагматичні особливості дієслів, іменників, прикметників – предикатів пропозиційного відношення, які характеризуються наявністю ретроспективних і контемпоральних компонентів значення.

Значення слова, як і інших одиниць мовної системи, - це складне утворення, в якому мають місце об'єднання різноякісних, різнорівневих елементів, які представлені великою кількістю семантичних ознак.

Серед слів різних частин мови (дієслів, прикметників, іменників), які функціонують у реченні як предикати пропозиційного відношення (ППВ), виділяється група парадигматично зв'язаних одиниць, семантична структура яких включає темпоральні компоненти значення, а саме семи "ретроспективність", "контемпоральність". Названа особливість семантичної структури цих одиниць дозволяє їм прогнозувати відповідну темпоральну перспективу залежного пропозиційного предиката (ПП). Наявність темпоральних сем, обов'язковість їх одночасної реалізації з лексичними компонентами значення забезпечує можливість участі цих одиниць – ППВ у формуванні темпоральної перспективи висловлювань і обумовлює необхідність включати такі одиниці до складу засобів, які формують функціонально-семантичне поле темпоральності.

Комунікативна значущість слів різних частин мови – ППВ визначається перш за все їх здатністю передавати суб'єктивне ставлення того, хто говорить, до дії чи стану, які виражаються ПП.

Одиниці з ретроспективними і контемпоральними семами вживаються у реченнях, які функціонують у контексті таких мовленнєвих актів, як, наприклад:

а) репрезентативи. До таких одиниць можна віднести remember, recall, recollect, recur, forget, recollection та інші. Наприклад: I remember what Coach Bob was always saying about knee injuries (J. Irving);

б) експресиви. До цієї групи одиниць традиційно відносять thank, congratulate, apologize (експліцитні перформативні дієслова [1:231; 2:6]), thanks, apology, gratitude, thankful та ін. Наприклад: But thank you for coming (I. Merdock). I offer you my most object apologies for my idiotic behaviour (I. Shaw).

Іллокутивною ціллю висловлювань такого типу є вираз психологічного стану "завданого умовами ширості стосовно стану речей, визначеного у межах пропозиційного змісту [3:183]. Синтаксис експресивів відображає пресупозицію ширості пропозиції і має таку глибинну структуру: Я дієслово Тобі + Я/Ти Р → Герундій/Ім'я [3:190]. Приклади висловлювань названого типу з підрядними з'ясувальними реченнями не зустрічаються: *I apologise that I am late. *Thank you that you came, тому що ціль експресивів – виразити свій емоційний стан, каузований (спричинений) дією, яку здійснив адресат у минулому, а не інформувати про ті чи інші події минулому.

Дж. Серль, який виділив експресиви як один із основних класів мовленнєвих актів, включає до цього класу мовленнєві акти вдячності, вибачення, співчуття, вітання [3]. На нашу думку, правомірно включити до класу експресивів усі види висловлювань, які допускають оціночну інтерпретацію або включають елемент оцінки в свою інтерпретацію, як це робить О.М. Вольф [4:163, 165]. "Власне експресивами", або "експресивами у вузькому значенні цього слова", О.М. Вольф називає всі оціночні висловлювання, у яких "діють специфічні саме для них іллокутивні сили, метою яких є викликати у співбесідника перлокутивний ефект – емоційну реакцію" [4:166]. Приймаючи цю точку зору, ми вважаємо, що у сучасній англійській мові слова різних частин мови – ППВ, семантична структура яких поєднує темпоральну сему і сему оцінки, можуть функціонувати у складі експресивних висловлювань.

Названі ППВ у складі експресивних висловлювань вказують на емоційно-психічне ставлення того, хто говорить, до дії, яку називає ППВ: surprise, amaze, astonish, startle, shock, disappoint; sorry, angry, glad, ashamed; amazement, astonishment, disappointment, distress та ін. Наприклад: I am most surprised that Ernestina has not called on you yet (J. Fowles), I am especially sorry for something I said earlier (A. Hailey). До цієї ж групи одиниць ми включаємо лексеми з контемпоральними семами – дієслова love, like, enjoy, adore, hate та ін. Наприклад: I don't like your attitude (I. Stone). I enjoy scatching this pig (A. Huxley).

Одиниці з ретроспективними і контемпоральними семами виражають іллокутивну силу експресивів і, таким чином, беруть участь у формуванні комунікативно-прагматичного плану висловлювання.

Заслужують на увагу структурно-семантичні особливості організації речень, у яких ППВ допускають варіювання темпоральної семи. Так, наприклад, дієслово remember у директивних висловлюваннях обумовлює віднесеність залежної пропозиції до майбутнього і передбачає її вираження неозначеною формою інфінітива. Це ж саме дієслово у репрезентативних висловлюваннях прогнозує віднесеність дії, вираженої ПП, до минулого, і у цьому випадку пропозиція представлена не інфінітивом, а герундієм або підрядним з'ясувальним реченням. Наприклад: 1) Remember not to confuse talent with virtue (I. Shaw). 2) I don't remember issuing an invitation (L. Waller). She remembered that she had been ill for three years (W. Spillane).

Аналіз предикатів пропозиційного відношення у лінгвістичному аспекті є невід'ємною частиною прагматичних досліджень, названі предикати забезпечують координацію висловлювань з емоційним, соціальним, логічним і евіденційним фоном. Прагматична значущість ППВ з темпоральними компонентами значення полягає, перш за все, у здатності цих одиниць виражати іллокутивну силу висловлювань, а саме висловлювань – репре-

зентативів, директивів і експресивів, а також виконувати функцію операторів модифікації ступеня інтенсивності іллокутивної сили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Levinson S.C. Pragmatics. – London. New York, etc.: Cambridge Univ. Press, 1985. – 42 p.
2. Austin S. Performative-constative. Philosophy and ordinary Language. – Urbana, 1963. – 196 p.
3. Серль. Дж. Р. Косвенные речевые акты // Новое в заруб. лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. Вып. XVII. – С. 195-223.
4. Вольф. Е.М. Функциональная семантика оценки. – М.: Наука, 1985. – 228 с.

Матеріал надійшов до редакції 9.12.2003 р.

Сингаевская А.В. Прагматические особенности ППО с ретроспективными и контемпоральными компонентами значения.

В статье рассматриваются прагматические особенности глаголов, существительных, прилагательных – предикатов пропозиционального отношения, которые характеризуются наличием ретроспективных и контемпоральных компонентов значения.

Syngayivska A.V. Pragmatic Peculiarities of Modus Predicates With Retrospective and Contemporary Components of Meaning.

The article highlights pragmatic peculiarities of verbs, nouns and adjectives – modus predicates which include retrospective and contemporary components of meaning.